

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Vývoj právní úpravy požární ochrany v Čechách
a jeho vliv na požárnost

Bakalářská práce

Autor: Svitlana Matzová, DiS.

Vedoucí: plk. Ing. Ladislav Karda

Odevzdání bakalářské práce: 18. srpna. 2008.

Abstract

My thesis deals with legal regulations which have been effective for 131 years and apply to fire prevention. It gives a survey of individual legal regulations and specifies duties of particular legal subjects.

The thesis consists of four sections. In the first section the period from 1876 to 2007 is divided into six intervals according to particular laws in force, i.e. 1876 – 1941, 1942 – 1949, and 1950 –1953, 1954 - 1957, 1958 – 1985, and 1986 – 2007. I briefly described the history of fire protection development. The second section refers to the laws and edicts related to fire protection in the given period. In the third and fourth sections the number of fires in individual years are surveyed. The data obtained by the population census in the Czech Republic are also mentioned in these two sections. The data analysis enabled to find out the number of fires per 1000 persons in individual periods when particular legal regulations were effective.

The hypothesis that the number of fires is influenced by the technique of fire prevention – was not confirmed.

Undoubtedly, society development contributes to the trend when the number of fires is increasing due to fire-prone dangerous substances usage. To keep the sustainable fire frequency development, without conflagrations, it is necessary for the new fire prevention code to strictly set up duties of all subjects involved - including individuals.

In accordance with fire prevention legal regulations violation, fines and punishments should express the seriousness of the offence.

Key words:

- firemen
- fire prevention
- Fire Prevention Unit
- Fire and Rescue Service brigade

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma: „Vývoj právní úpravy požární ochrany v Čechách a jeho vliv na požárnost“ vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 18. srpna. 2008

.....

„Na tomto místě bych ráda poděkovala p.plk.Ing.Kardovi za odborné vedení při zpracování této práce a za cenné rady, které mi poskytl, za pomoc s obstaráváním a sháněním podkladů důležitých pro zpracování této práce.“ Dále bych chtěla poděkovat p.Čermákové, za její trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod.....	7
1. Současný stav.....	8
1. 1. Historie hasičstva	11
1. 2. Rozčlenění právní úpravy požární ochrany do oblasti předcházení požárům a jejich zdolávání	18
1.2.1. Zákon č. 45/1876 Sb.	18
1.2.2. Vládní nařízení č. 30/1942 Sb.	19
1.2.3. Zákon č 62/1950 Sb.	20
1.2.4. Zákon č. 35/1953 Sb.	21
1.2.5. Zákon č. 18/1958 Sb.	23
1.2.6. Zákon č. 133/1985 Sb.	25
1. 3. Vývoj požárnosti v Čechách - České republice za stejné období	32
1.3.1. Období 1876 - 1941	33
1.3.2. Období 1942 - 1949	34
1.3.3. Období 1950 - 1953	34
1.3.4. Období 1954 - 1957	35
1.3.5. Období 1958 - 1985	36
1.3.6. Období 1986 - 2007	37
1. 4. Porovnání vlivu právní úpravy na vývoj počtu požárů	39
2. Cíl práce	44
3. Hypotéza	44
4. Metodika	44
5. Výsledky	45
6. Diskuse	46

7. Závěr	50
8. Seznam použité literatury	51
9. Klíčová slova	54
10. Přílohy	55
11. Zkratky	60

Úvod

Od prvopočátku lidstva poznal člověk dva mocné živly – vodu a oheň. Oheň měl v celém průběhu dějin nesmírný význam pro člověka a jeho hospodářský život. Poskytoval mu teplo, chránil před dravou zvěří, pomáhal tavit rudu a vyrábět kovové nástroje. Nebezpečí ohně se projevilo v okamžiku, kdy nad ním člověk ztratil vládu, kdy se plamínek změnil v živel – požár. Boj člověka s tímto živlem a snaha o jeho ovládnutí sahá daleko do historie lidstva. Toto poznání vedlo k tomu, aby lidé byli připraveni. Člověk měl v minulosti pouze ruce a nějaké nádoby na vodu, což často nestačilo na zuřící živel. Již tehdy lidé začali plánovat postupy jak požár likvidovat, a postupně i jak mu předcházet.

Důvodem bylo poznání, že proti požárům lépe bojují lidé připravení a vycvičení, kteří mají určité teoretické znalosti. Vznik hasičských sborů byl také podmíněn rostoucí průmyslovou výrobou, kdy vznikaly nové továrny a zařízení, budovy dosahovaly výšky několika poschodí a při likvidaci požárů bylo již třeba odborných znalostí, taktiky a fyzické přípravy zasahujících osob.

Hlavní zásadou hasičů ve všech dobách je záchrana životů lidí a jejich majetku. Tomuto poslání zůstávají věrni do dnešních dnů.

1. Současný stav dané problematiky

Není zmapován a analyzován vztah platnosti a účinnosti jednotlivých právních norem a vývoj počtu požárů v Čechách, na Moravě a v Rakouském Slezsku (dále jen „Čechách“) – České republice. Už dávno není pravidlem, že jednotky požární ochrany jsou zřizovány pouze za účelem boje proti požárům. V současné době se zabývají širokým spektrem událostí, přičemž požáry tvoří jen část jejich činnosti.

Základním posláním Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen „HZS ČR“) je chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelní pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky.

Hasičský záchranný sbor ČR jako jedna z jeho základních složek integrovaného záchranného systému (IZS) je jeho hlavním koordinátorem a páteří. Zabezpečuje koordinovaný postup při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Hasičský záchranný sbor ČR při plnění svých úkolů spolupracuje s ostatními složkami IZS i se správními úřady a jinými státními orgány, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, neziskovými organizacemi a sdruženími.

Hasičský záchranný sbor ČR v současnosti hraje stěžejní roli i v přípravách státu na mimořádné události. Od roku 2001, má HZS ČR ve své působnosti i ochranu obyvatelstva – podobně, jako tomu je i v některých dalších evropských státech.

Působnost Hasičského záchranného sboru ČR, jeho úkoly i kompetence v oblasti požární ochrany, krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému upravují zákony, které Parlament České republiky projednal a schválil v červenci 2000 s účinností od 1. ledna 2001.

Hasičský záchranný sbor ČR tvoří generální ředitelství HZS ČR, které je organizační součástí Ministerstva vnitra, hasičské záchranné sbory krajů a Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku – Místku.

Součástí Hasičského záchranného sboru ČR jsou také vzdělávací, technická a účelová zařízení: Odborná učiliště požární ochrany (ve Frýdku – Místku, Brně, Chomutově a Borovanech), Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha, Opravárenský závod Olomouc a Základna logistiky Olomouc.

Prameny práva

V současné době je oblast požární ochrany upravena obecně zákony, ale nejvíce pravidel je obsaženo v podzákonných normách, zejména nařízeních vlády a vyhláškách ministerstva vnitra. Neopominutelným pramenem jsou i nařízení kraje a obecně závazné vyhlášky obcí, ty však budou uvedeny jen v některých konkrétních případech.

Základními prameny jsou zákony:

- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška MV č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)
- Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení

některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

Hasičský záchranný sbor v případě mimořádné události nebo krizového stavu zabezpečuje koordinovaný postup při provádění záchranných a likvidačních prací. Hasičský záchranný sbor ČR při plnění svých úkolů spolupracuje s ostatními složkami IZS i se správními úřady a jinými státními orgány, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů.

Základními složkami IZS jsou:

- Hasičský záchranný sbor České republiky
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí území jednotkami PO
- zdravotnická záchranná služba
- Policie České republiky.

Ostatními složkami IZS jsou: vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Hasičský záchranný sbor ČR v současnosti zajišťuje stěžejní roli i v oblasti krizové připravenosti.

Zpracování zákona, kterým se mění zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, předcházela podrobná analýza stavu situace a vzniklých problémů při zajišťování požární ochrany. Vyhodnocení došlých podnětů vyústilo v podrobný analytický dokument, který byl plně využit v průběhu legislativního procesu a ukončen paragrafovaným zněním novely uvedeného zákona. Účelem nové úpravy bylo rozdělení povinností na úseku požární ochrany, a to podle míry požárního nebezpečí provozované činnosti. Cílem je ulehčit podnikatelům plnění jejich povinností na úseku požární ochrany.

Účelem zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je právní úprava postavení a organizace Hasičského záchranného sboru České republiky v podmínkách krajského územního uspořádání České republiky, jeho propojení do přijaté právní úpravy integrovaného záchranného systému a krizového řízení a tomu odpovídající přeměny pracovního poměru na služební poměr příslušníků. Hasičský záchranný sbor se zřizuje k ochraně životů a zdraví obyvatel a majetku před požáry a poskytování účinné pomoci při mimořádných událostech, kterými se rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. Mění se postavení a působnost HZS v tom, že 77 hasičských záchranných sborů okresů je nahrazeno 14 HZS krajů. Výkon státní správy již nebude vyhrazen okresním požárním radům, jako zvláštním orgánům, zřizovaným okresními úřady, ale bude provádět přímo HZS krajů, které budou organizačními složkami státu. V přenesené působnosti se ponechává Krajským úřadům tvorba koncepce požární ochrany v územním obvodu, vydávání požárních poplachových plánů krajů a nařízení, stanovení podmínek k zabezpečení požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požárů nebo při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob.

Kraje navíc budou finančně přispívat na náklady sborů dobrovolných hasičů vybraných obcí spojené se zásahy mimo jejich území obvodu na pořízení a obnovu požární techniky. Zákon byl doplněn novou přílohou upravující kategorie jednotek požární ochrany a základní tabulky plošného pokrytí území jednotkami požární ochrany.

1. 1. Historie hasičstva

Bojem proti požárům je protkána celá historie lidstva. Lidé se vždy snažili oheň ovládnout. Úspěšná likvidace vzniklých požárů byla závislá na stupni dosaženého technického a stavebního pokroku. Jedinec proti rozběsněné síle neměl šanci, proto

se začaly k boji s požáry vytvářet protipožární hlídky a hasičská družstva. Snaha zamezit negativním účinkům ohně vedla k poznávání hasebního účinku vody, písku a hlíny.

První placený hasičský sbor byl na českém území založen v roce 1853 v Praze. Tehdy se však jednalo o skupinu lidí pracujících pro město Prahu jako metaři, kde část z nich byla vycvičena k hašení požárů a manipulaci s hasičskou technikou, kterou v té době už představovaly parní stříkačky, i když stříkačky na ruční pohon stále převažovaly. O několik let později se členové sboru věnovali pouze hasebním činnostem. V roce 1873 byl vydán zákon č. 15, platný pro markrabství Moravské, kterým se vydává „Řád policii požárové a řád hasící“. Hlavní zodpovědnost za hašení požárů ležela na dobrovolných hasičských sborech měst a obcí až do konce druhé světové války. Rozhodujícím opatřením v rozvoji dobrovolných hasičů bylo vydání "Řádu policie požárové" v roce 1876.

Organizace požární ochrany spočívala na Zemských hasičských jednotách a řídila se stanovami Svazu dobrovolného hasičstva z roku 1919, které byly téměř beze změn převzaty z rakouského uspořádání. Jen v některých větších městech existovaly veřejné požární jednotky z povolání. V ostatních městech a obcích starostové přenášeli zodpovědnost za hašení požárů na dobrovolné hasičské sbory. Jejich materiální potřeby však kryli jen částečně, tyto skupiny lidí zakládaly první dobrovolné hasičské sbory v českých zemích. Prvním z nich byl hasičský sbor ve Velvarech založený v roce 1864, jeho iniciátorem se stal Karel Krohn. Stanovy tohoto sboru se staly vzorem pro zakládání dalších hasičských sborů po celých Čechách. Po vzoru Čech byly hasičské sbory zakládány i na Moravě a to zejména z iniciativy Tituse Kršky (Valašské Meziříčí 1868, Třebíč 1869). Už v dobách konce monarchie vzniklo Sdružení hasičů Čechy, Moravy a Slezska (SH ČMS), Česká a Moravská hasičská jednota.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 se hasičské hnutí rozvíjelo v lepších podmínkách. Hasičské sbory byly organizovány v župách a zemských jednotách. Pro názornost příloha č. 2. Nástup fašismu v sousedním Německu a rostoucí ohrožení republiky postavily České hasičstvo před nové úkoly.

V roce 1932 byly vybaveny hasičské sbory plynovými maskami, které byly zavedeny vládním nařízením. Rovněž byl zpracován nový cvičební řád podle vojenského cvičebního řádu. Pořádaly se „Dny brannosti“ za účasti hasičů. Příloha č. 3.

Vznik protektorátu Čechy a Morava v březnu roku 1939 přinesl českému národu šest tragických let, ale i něco užitečného. Počátkem okupace bylo v Praze v provozu 500 veřejných požárních hlásičů a záměrem bylo, aby obyvatelé města měli k dispozici přes 700 přístrojů. Hasiči si od nich slibovali nejvyšší možnou bezpečnost, hlavně rychlost při ohlašování. Švýcarské a německé hlásiče už nepracovaly jako telegrafy, ale jako telefony. Projekt byl zajímavý tím, že využíval telefonních ústředen. Dosavadní telegrafní hlásiče musely mít vlastní vedení. Další novinkou byl nákup moderního motorového žebříku Metz vyššího dosahu – žebřík byl celokovový s dosahem 45 metrů a vyložení až 78 stupňů. (29)

Za II. světové války hasičské hnutí upadalo, jako hnutí silně vlastenecké bylo okupační moci na obtíž. Činnost se omezovala pouze na hašení požárů. Řada hasičů skončila v koncentračních táborech a nacistických kriminálech. Požární ochranu v době okupace řídila říšská hasičská služba prostřednictvím Oberlandratu v jednotlivých okresech. V r. 1942 okupanti organizovali na území protektorátu jednotky protiletectvé ochrany a technické nouzové pomoci, byl vytvořen pluk protektorátní požární policie a jeho jednotky byly vysílány do ohrožených míst v říši. Byla vydána řada předpisů směřujících k ochraně německého válečného hospodářství. Mezi nejdůležitější patřilo nařízení vlády č. 62 z roku 1940 k odvracení požárů z nedbalosti a nařízení vlády č. 30 z roku 1942, o věcech požární ochrany. V protektorátu byl ustanoven pluk (Regiment) požární policie Čechy – Morava. Členy pluku tvořili čeští četníci, příslušníci finanční stráže (k pluku byli přeloženi) a důstojníci. To byli němečtí inženýři, kteří po vystudování ještě absolvovali dvouleté učiliště požární policie v Berlíně Eberswalde. Pluk podléhal administrativně velitelství četnictva v protektorátu; jeho nasazování do akcí a výcvik řídila říšská místa. Po skončení války se mužstvo bývalého pluku požární policie většinou vrátilo zpět ke svým

původním jednotkám.

Po osvobození země od nacistické nadvlády na základě dekretu prezidenta republiky č. 121/1945 Sb., o územní organizaci správy vykonávané národními výbory, byla zrušena všechna protektorátní nařízení. Po únoru 1948 procházelo hasičské hnutí základní proměnou. V pozadí byl zájem státu, Komunistické strany, dostat pod kontrolu spolkové hnutí. Státní orgány si uvědomovaly potřebnost hasičů, nejen v boji s požáry, ale i v oblasti civilní ochrany. Její význam stoupal v souvislosti s politickým rozdělením světa. Tak Národní shromáždění schválilo zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelními pohromami. Úkoly veřejné správy převzaly národní výbory (místní, okresní, krajské). Výkonným orgánem pro tuto oblast bylo hasičstvo, které bylo dobrovolné, z povolání nebo závodní. Hasičstvo z povolání (veřejné profesionální požární sbory) musely ze zákona zřídit všechny obce s počtem obyvatel nad 50000 nebo obce menší, pokud tak rozhodl krajský národní výbor. Péče o požární ochranu byla svěřena do působnosti národních výborů. Tyto měly povinnost pečovat nejen o profesionální, ale i o dobrovolné hasičské sbory. Byly upraveny otázky náhrady škod způsobených hasičům při výcviku a zásahu. Služba v hasičském sboru se vždy řídila přesnými instrukcemi, které upravovaly kázeň, služební dobu a povinnosti hasičů při cvičeních a požárech.

K zásadní reorganizaci požární ochrany dochází zejména v souvislosti s přijetím zákona o státním požárním dozoru a požární ochraně v roce 1953. Na jeho základě se výkonnými jednotkami požární ochrany staly veřejné a závodní jednotky a požární ochrana byla budována na principech vojensky organizované složky. Odpovědnost za požární bezpečnost měly podle své příslušnosti národní výbory, orgány státního požárního dozoru a ministr vnitra. Všeobecné řízení požární ochrany a dozor nad ní příslušel ministru vnitra. Dobrovolné hasičské sbory postupně přejímaly úkoly státu a tak ztrácely svůj spolkový charakter. To vedlo v roce 1953 ke změně jejich názvu na Československý svaz požární ochrany (dále jen „ČSPO“). Zásadní význam pro oblast

prevence požární ochrany měl zákon č. 35/1953 Sb., o státním požárním dozoru a požární ochraně, který stanovil při předcházení požárům úkoly jak ústředním orgánům státní správy, tak i národním výborům a jednotkám ČSPO. Úkoly státní správy vykonávaly inspekce požární ochrany zřizované národními výbory.

Kvalitativně vyšším stupněm organizace požární ochrany bylo přijetí zákona č. 18/1958 Sb., o požární ochraně, který stanovil národním výborům konkrétní úkoly při řízení, organizaci a kontrole požární ochrany v jejich územních obvodech. Na základě tohoto zákona měly národní výbory oprávnění vydávat obecně závazné předpisy a přijímat opatření zabráňující vzniku požárů. Při této činnosti národní výbory úzce spolupracovaly s orgány ČSPO. K provedení zákona bylo vydáno několik vyhlášek.

60. léta jsou proto charakterizována snahou o zavedení nové právní úpravy požární ochrany. V souvislosti se vznikem federativního uspořádání státu v roce 1969 byla požární ochrana zařazena do výlučné působnosti národních rad. Velice významnou událostí pro další období byl vznik Školy požární ochrany ministerstva vnitra ve Frýdku – Místku v roce 1967.

Následující období je spojováno s nástupem absolventů Školy požární ochrany ministerstva vnitra ve Frýdku – Místku, Vysoké školy báňské v Ostravě, katedry Techniky požární ochrany a bezpečnosti průmyslu a Vysoké inženýrské požárně technické školy Ministerstva vnitra SSSR v Moskvě do orgánů požární ochrany. Výchovou vlastních odborníků a příchodem absolventů středních a vysokých škol, zejména technického směru, se tak mohl zkvalitnit odborný potenciál profesionální požární ochrany a schopnost účelně řešit potřeby zabezpečení požární ochrany ve společnosti.

Významnými změnami prošla profesionální požární ochrana v posledních třiceti letech. Počátkem 70. let se začal měnit podíl zásahové činnosti jednotek požární ochrany ze zásahů u požárů ve prospěch technických zásahů. V současnosti tak většinu činnosti hasičů tvoří vedle samotných požárů také zásahy u dopravních nehod, při živelních pohromách, či zásahy pomocného charakteru jako odstraňování nejrůznějších překážek,

vyprošťování osob apod.

Otázky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci úzce navazují na požární ochranu. Urychlování vědeckotechnického pokroku, všestranné využití rezerv, modernizace výroby, důsledné uplatňování ekonomické integrace, investiční výstavba a specializace ve všech odvětvích národního hospodářství klade zvýšené požadavky na ochranu ekonomiky před požáry a výbuchy způsobujícími velké národohospodářské škody. V souladu s potřebami společnosti právní úprava směřuje k účinnější preventivní ochraně socialistické ekonomiky. K plnění těchto úkolů jsou orgány a organizace povinny vytvářet potřebné organizační, personální, výchovné a materiální podmínky. Ke změnám dochází v úsecích státní správy, ke změně působnosti ministerstva vnitra a národních výborů. Dochází k prohloubení kontrolní činnosti ve vztahu k orgánům a organizacím, tyto orgány mají vykonávat státní požární dozor, MNV provádí preventivní požární kontroly. Plnění úkolů národních výborů a Ministerstva vnitra ČSR zabezpečuje nově vytvořený Sbor požární ochrany. V zákoně se novým způsobem formují vztahy spolupráce s dobrovolnými společenskými organizacemi, zejména ROH, SSM a Svazem požární ochrany ČSSR.

Nejdůležitějším a základním předpisem upravujícím oblast požární ochrany je zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Účelem zákona je vytvořit podmínky pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech stanovením povinností ministerstev a jiných správních úřadů, právnických a fyzických osob, postavení a působnosti orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany, jakož i postavení a povinnosti jednotek požární ochrany. Profesionální jednotky požární ochrany svou akceschopností postupně nahrazovaly některé druhy technických služeb a přebíraly stále větší kompetence v oblasti přípravy státu a jeho orgánů na mimořádné události a v provádění samotných záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech. Této skutečnosti bylo nutné přizpůsobit právní úpravu a organizaci.

Po listopadu 1989 dochází k postupným přeměnám státního a politického

uspořádání a k transformaci celého právního řádu. Pro veřejnou správu na úseku požární ochrany měl značný význam zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, a dále zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení). Na jejich základě došlo ke zrušení národních výborů jako orgánů státní moci a státní správy.

Další výraznou změnu ve výkonu státní správy v oblasti požární ochrany přinesl zákon č. 203/1994 Sb., kterým došlo k novele zákona o požární ochraně. Tato novela přerozdělila kompetence a pravomoci při výkonu státní správy na úseku požární ochrany. Další novelizace zákona o požární ochraně byly provedeny v letech 1998 a 2000. Novela zákona o požární ochraně č. 237/2000 Sb., byla přijata společně se zcela novými zákony, které v současnosti tvoří ucelenou jednotu v oblasti krizového zákonodárství. Jde o zákony:

- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých zákonů.

Všechny tyto zákony nabyly účinnosti dnem 1. 1. 2001. Poslední novely zákona o požární ochraně byly, k dnešnímu dni, uskutečněny v roce 2005 a 2006.

1. 2. Rozčlenění právní úpravy požární ochrany do oblasti předcházení požárům a jejich zdolávání

1.2.1. Zákon č. 45/1876. (35)

Ze dne 25. 5. 1876, kterýmž se vydává řád policie v příčině ohně pro království české. Tento řád nahradil řád Josefa II, který nevyhovoval potřebám tehdejší doby. „Účelem sborů hasičských bylo dáno spořádané spoluúčinkování při nebezpečí vzniku ohně, aby byl zachráněn život a majetek občanů“.

Všeobecná ustanovení zněla „Policie v příčině ohně náleží k oboru samostatné působnosti místní obce. Náklad na vykonávání policie v příčině ohně napravuje místní obec.“ Vydaný řád stanovil, že hasičské sbory musely povinně mít zakoupeny vozové stříkačky s příslušenstvím, žebře, háky a kádě. V menších osadách alespoň malé přenosné stříkačky. V každém větším domě měl být jeden žebřík, šest vodních košů a jedna lucerna. Podobné povinnosti ukládal řád i pro podnikatele. Průmyslové závody měly zakládat vlastní hasičské sbory. V zákoně byly stanoveny i povinnosti pro obce na úseku požární ochrany, a to především pravidelné požární prohlídky domů, a ustanovení ponocných.

Hasičské sbory byly: placené a dobrovolné. Velitelé byli odpovědní za pohotovost hasičstva. Vydanými předpisy se měli řídit občané v každé uzavřené osadě. Podle § 29 majitelé rozsáhlých stavení, v nichž se zakládal velký oheň, měli povinnost k zakoupení vlastních stříkaček. Činnost českých hasičských sborů nebyla omezena pouze na hašení požárů a pomoc při povodních. V roli prevence – k zamezení požárů zákon zaznamenával tyto činnosti:

- zjištění závad ohně nebezpečných
- čištění komínů a provádění dozoru alespoň 2x ročně
- povinnost ke zřízení ponocného, který má konat službu stráže proti ohni
- znamení na poplach.

Politický okresní úřad měl právo kontrolovat, zda obecní starostové dodržují „Řád policie v příčině ohně“. Ustanovení těchto zemských řádů (též pro Moravu) platila až do roku 1941.

1.2.2. Vládní nařízení č. 30/1942 Sb. (19)

Ze dne 18. 12. 1941, o věcech požární ochrany. Na základě tohoto nařízení docházelo ke shromažďování hasičské výzbroje a výstroje do měst, která pak měla zajišťovat požární ochranu pro určité území. V místech uložení hasičského materiálu byly zřizovány sbory hasičstva z povolání (týkalo se to měst nad 50 000 obyvatel, která měla mít napříště profesionální hasičskou jednotku). Úkolem hasičstva bylo zdolávání požárů a jiných veřejných stavů nouze a ochrany majetku říše. Bylo provedeno rozdělení hasičů do čtyř kategorií: z povolání, dobrovolní, povinní a závodní. Věk členů hasičských sborů byl omezen na 18 – 60 let. K jednotkám hasičstva nemohli patřit podle § 8 Židé „Židé nemohou být příslušníky hasičstev, židovští míšenci nemohou se stát představenými“. Hasičstvo poskytovalo svoje služby jen při hašení požárů, o řádné prevenci požárů nemohlo být ani řeči. Podle této vyhlášky byla obec vlastníkem věcných prostředků požární ochrany. Pořízení a udržování těchto prostředků bylo úkolem obcí:

- opatřování a udržování nářadí a výstroje pro hasičstva
- stavba a udržování hasičských zařízení poplachových
- hasičských zbrojnic
- požárních stanic
- zařízení k opatřování vody.

Velitelé hasičstev měli zodpovědnost před obcí za pohotovost hasičstva. Věci požární ochrany zahrnují opatření sloužící požární ochraně včetně pohotovosti osobních a věcných prostředků k zamezování a zdolávání požárů a jiných veřejných stavů nouze. Činnosti hasičů byly omezeny pouze na hašení požárů a pomoc při jiných živelních pohromách. Prevence požárů jako taková nebyla ve vládním nařízení zakotvena. V roce 1942 byli členové dobrovolných a závodních sborů vyňati „ze služebních povinností v ostatním říšském území“ – z totálního nasazení. Řada hasičů skončila v nacistických kriminálech a koncentračních táborech. Němci nutili hasiče pracovat pro svoje válečné cíle, veřejné schůze měli zakázané. Na podzim roku 1944 dochází k masovému zatýkání,

1100 hasičských funkcionářů bylo pozavíráno.

1.2.3. Zákon č 62/1950 Sb. (36)

Ze dne 17. 5. 1950, o ochraně před požáry a jinými živelními pohromami. Zajištění požární bezpečnosti bylo svěřeno národním výborům jako orgánům jednotné lidové správy, které měly zabezpečovat vybavení sborů po technické a materiální stránce a provádět školení hasičů. Byla zřízena krajská a okresní velitelství. Sjednotilo se uspořádání hasičů v českých zemích a na Slovensku. Původně bylo rozdílné znění zákonů a vyhlášek, což způsobovalo problémy při kontrolách. Výkonným orgánem národního výborů při provádění požární ochrany bylo hasičstvo:

- dobrovolné
- z povolání
- závodní.

V hornictví byla báňským úřadem ve spolupráci s ministerstvem průmyslu také zřízena hasičstva.

Počet příslušníků hasičstva byl úměrný potřebám požární ochrany, podrobnosti byly upraveny směrnicemi, organizace požární ochrany byla postavena v zásadě na dobrovolných hasičích, jen výjimečně se zřizovalo povinné hasičstvo (§ 17). K osobní pomoci náležela služba v hasičské žňové hlídce. Národní výbory měly povolení ke zřízení poplachových zařízení, hasičských zbrojnic a požárních stanic. Odborný dohled vykonávaly místní, okresní a krajské národní výbory a nejvyšší ministerstvo vnitra.

Vládní nařízení č. 135/1950 Sb. (18)

Ze dne 26. 9. 1950, o organizaci ochrany před požáry a jinými živelními pohromami, bylo prováděcím předpisem k zákonu č. 62 / 1950 Sb. Úkolem národních výborů v oboru požární ochrany bylo pečovat o zamezení vzniku požárů a zajišťovat jejich zdolávání hasičstvem za široké součinnosti obyvatelstva. Národní výbory prováděly

opatření k odstraňování příčin vzniku požárů. K tomu spolupracovaly s hasičskými organizacemi a s Československou pojišťovnou – národním podnikem. Každý, kdo měl nemovitost, byl povinen na své náklady učinit opatření k zamezení požárům. K předcházení vzniku požárům místní národní výbory prováděly jednou ročně prohlídky pozemků, staveb a zařízení ve svém obvodu, aby zjistily, zda jsou zachovávány všechny předpisy a opatření směřující k zamezení požárům. Zároveň činily opatření k odstranění zjištěných závad a dohlížely na jejich provádění.

MNV opatrovaly a udržovaly výzbroj a výstroj potřebnou pro veřejné hasičstvo (§ 11) k zamezení a zdolávání požárů. K výcviku hasičstva zřizovaly a udržovaly hasičská poplachová zařízení, hasičské zbrojnice a požární stanice v pohotovostním stavu. Jednotky požární ochrany si, v souladu s nařízením vlády, byly povinny poskytovat vzájemnou bezplatnou pomoc. Příslušníci hasičstva požívali při výkonu služby ochrany veřejného činitele. Byli povinni účastnit se výcviku (cvičení a školení) v míře potřebné pro řádné plnění svých úkolů. Jako společenská organizace se hasičské sbory zapojovaly do práce v Národní frontě. Úkolem hasičů nebyl jen boj s požáry, ale hlavně předcházení požárům – preventivně výchovná činnost spoluobčanů. Jak v zákoně tak i ve vládním nařízení jsou uváděny činnosti, které by měli hasiči zajišťovat, ale přesná formulace v oblasti předcházení požárům není uvedena. Taky nebyly stanoveny povinnosti občanům a tím ani úkoly hasičů při jejich kontrole. Rovněž nebyly změněny postihy za nedodržování právního předpisu.

1.2.4. Zákon č. 35/1953 Sb. (35)

Ze dne 24. dubna 1953, o státním požárním dozoru a požární ochraně. Zákon stanovil úkoly a povinnosti Československého svazu požární ochrany. Odpovědnost za rozvoj požární ochrany nesly nadále národní výbory, současně s MV a orgány státního požárního dozoru. Orgány státního požárního dozoru vydávaly směrnice, pokyny, kontrolovaly protipožární opatření a dbaly o organizaci a akceschopnost jednotek požární ochrany. Měly povinnost kontrolovat projekty nových sídlišť z hlediska požární

bezpečnosti, požadovaly odstraňování závad, ukládaly pokuty a měly pravomoc i k zastavení provozu, kdyby docházelo k bezprostřednímu nebezpečí vzniku požárů.

Útvar profesionálních hasičů se rozšiřoval a přebíral na sebe veškeré úkoly související se zásahovou činností, čímž se zúžil prostor pro zapojení dobrovolných hasičů. Pro zapojení do zásahové činnosti společně s profesionály museli dobrovolní hasiči být průběžně školeni, vybavováni novějšími a dražšími ochrannými prostředky a vyhovující požární technikou. V období socialistických podmínek investování do dobrovolných hasičů ve městech, kde dobře pracoval profesionální útvar, nejevilo se jako dostatečně efektivní. Vznikaly profesionální hasičské jednotky, které plnily ty nejsložitější úkoly. Začaly se hledat podmínky spolupráce.

K zajištění požární ochrany se obyvatelstvo sdružovalo v hasičských spolcích, jejichž účelem byla jeho součinnost s národními výbory a jinými orgány veřejné správy v oboru požární ochrany, výchova jejich členů a ostatního obyvatelstva v boji proti požárům a jiným živelním pohromám nebo nehodám.

Podle zákona měl Československý svaz požární ochrany povinnost provádět agitační a propagační činnost v masové přípravě občanů v boji proti požárům. Spolupracoval s národními výbory a vedením závodů při zřizování dobrovolných požárních sborů, jejich odborné přípravě a organizoval požární hlídky.

Vládní nařízení č. 95/1953 Sb. (20)

Ze dne 25. 11. 1953, o organizaci státního požárního dozoru a požární ochrany. Státní požární dozor spočíval ve všeobecném řízení požární ochrany o organizaci přípravy a využití sil a prostředků požární ochrany, a v dozoru na požární ochranu. Státní požární dozor přísluší ministerstvu vnitra, které ho vykonává prostřednictvím orgánů státního požárního dozoru. Orgány státního požárního dozoru připravují právní předpisy, směrnice a technické normy v oboru požární ochrany, řídí činnost a pečují o pohotovost podřízených správ (inspekcí), organizují a provádí školení pracovníků správ (inspekcí), dbají o přípravu a provádění požární ochrany po stránce věcné a pečují o soustavnou výchovu obyvatelstva

v oboru požární ochrany.

Výkonnými orgány požární ochrany jsou jednotky požární ochrany. Jejich úkolem je zamezovat a zdolávat požáry a jiné živelní pohromy nebo nehody. Jednotky požární ochrany jsou jednotky veřejné - zřizované pro všeobecnou požární ochranu v obcích, a jednotky závodní - zřizované v závodech, především pro požární ochranu závodů. Veřejné i závodní jednotky požární ochrany jsou:

- dobrovolné požární sbory
- požární sbory z povolání
- požární útvary
- požární hlídky.

Podrobnosti o zřizování jednotek požární ochrany a o jejich organizaci stanoví ministerstvo vnitra. Příslušníci jednotek požární ochrany požívají při výkonu služby ochranu veřejného činitele, jsou služebně podřízeni svým velitelům, náčelníkům správ a inspekcí a ministru vnitra. V míře potřebné k řádnému plnění svých úkolů jsou členové jednotek povinni účastnit se výcviku (cvičení a školení). Náklady na zřízení, opatřování a udržování věcných prostředků veřejné požární ochrany obcí hradí místní národní výbor.

1.2.5. Zákon č. 18/1958 Sb. (37)

Ze dne 17. 4. 1958, o požární ochraně. Socialistickou výstavbu státu, životy a zdraví pracujících a všechny majetkové hodnoty je nutno chránit před škodami, jež vznikají požáry a jinými živelními pohromami nebo nehodami. Základem účinné ochrany před požáry je bdělost a opatrnost občanů a jejich nejširší účast na požární ochraně, o jejíž rozvíjení pečují především národní výbory a jejich výkonné orgány za pomoci dobrovolných organizací, zejména Československého svazu požární ochrany.

Ústřední řízení požární ochrany a dozor nad ní přísluší ministerstvu vnitra, které mělo oprávnění činit v mezích platných předpisů potřebná opatření k zajištění požární ochrany, zejména:

- stanoví zásady pro řízení a organizaci požární ochrany
- stanoví požadavky požární ochrany
- určuje zásady pro opatřování a zkoušení věcných prostředků požární ochrany
- stanoví zásady pro školení a výcvik pracovníků požární ochrany
- provádí výzkum v oboru požární ochrany.

Při plnění těchto úkolů spolupracuje ministerstvo vnitra s Československým svazem požární ochrany. Svaz spolupůsobí při zřizování dobrovolných jednotek požární ochrany, opatřuje věcné prostředky požární ochrany, organizuje domovní požární hlídky a provádí jejich školení.

Výkonnými složkami požární ochrany jsou veřejné a závodní jednotky požární ochrany. Jsou to požární útvary, požární sbory a požární hlídky. Jejich úkolem je nadále zdolávat požáry a jiné živelní pohromy a nehody, předcházet požárům a k tomu účelu vychovávat občany. Příslušníci požárních útvarů plní úkoly v oboru požární ochrany jako své povolání, členové požárních sborů a požárních hlídek je plní jako dobrovolní pracovníci. Požární hlídky se zřizují v obcích a závodech, kde zatím nelze zřídit požární sbor. Mohly být zřízeny i k zesílení požární bezpečnosti žňových plodin, výmlatových středisek, skladů apod.

Základem úspěšného provádění požární ochrany je vedle činnosti státních orgánů i nutná nejširší spolupráce občanů v oboru požární ochrany. Je třeba neochabující bdělosti a opatrnosti při práci, které jsou nejdůležitější náplní preventivní požární ochrany a nejúčinnější zbraní proti požárům (aktivizací občanů prováděnou místními národními výbory, těsnou spoluprací s dobrovolnou organizací Československým svazem požární ochrany). Velkou úlohu v boji za snižování požárnosti mají dobrovolné požární hlídky při provádění každodenní preventivní činnosti. Zákon o požární ochraně opět přímo neřeší povinnosti v oblasti předcházení požárům, ale svěřuje oprávnění k vydávání obecně právních předpisů národním výborům a jejich výkonným orgánům. Rovněž mohou činit všechna potřebná opatření v oblasti předcházení požárům.

Vyhláška č. 106/1959 Sb. (26)

Ze dne 5. 6. 1959, o organizaci požární ochrany. Úspěšné provádění požární ochrany vyžaduje, aby požární ochrana byla organizována, byly vymezeny úkoly a pravomoci orgánů požární ochrany, byl upraven jejich postup v nejdůležitějších úsecích činnosti a zajištěna jejich vzájemná spolupráce a spolupráce s občany.

Pravidelné požární hlídky mají za úkol postarat se o mimořádné zajištění požární bezpečnosti v době zvýšeného nebezpečí vzniku požárů, v období jarního úklidu, v době žní a v topném období.

MNV a jejich výkonné orgány spolupracují s ČSPO, se státní pojišťovnou a s ROH, s orgány inspekce práce v péči o preventivní požární ochranu. Základními povinnostmi občanů v oboru preventivní požární ochrany je zachovat bdělost a opatrnost při zacházení s ohněm a jsou povinni osobně pomáhat při zásahu jednotek požární ochrany.

1.2.6. Zákon č. 133/1985 Sb. (30)

Ze dne 17. 12. 1985, o požární ochraně. Současně se zrušením zákona č. 18/1958 Sb. byly zrušeny předpisy o organizaci a zajišťování požární ochrany v závodech, předpisy stanovující zásady pro školení pracovníků požární ochrany a řada dalších. Základním úkolem na úseku požární ochrany je organizování a zabezpečování požární prevence a operativně – technické připravenosti jednotek požární ochrany k účinnému zdolávání vzniklých požárů.

Zákon stanovil povinnosti orgánů, organizací a občanů a povinnosti Sboru požární ochrany, včetně poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech. Povinnosti ministerstev, právnických a fyzických osob na úseku požární ochrany jsou stanoveny v první části zákona o požární ochraně, která se věnuje povinnostem ministerstev a jiných státních orgánů, právnických a fyzických osob. Další část je věnována pomoci při zdolávání požárů, tato pomoc se dělí na pomoc osobní a pomoc věcnou.

Ministerstva, jiné státní orgány, právnické a podnikající fyzické osoby zabezpečují plnění povinností vyplývajících pro ně ze zákona o požární ochraně.

Státnímu požárnímu dozoru přísluší kontrola dodržování povinností orgánů a organizací stanovených předpisy o požární ochraně, posuzování dokumentace staveb včetně technologií z hlediska požární bezpečnosti staveb, posuzování výrobků z hlediska jejich požární bezpečnosti a kontrola připravenosti a akceschopnosti jednotek požární ochrany včetně materiálně technického vybavení požární ochrany v organizacích. Dále se státní požární dozor vykonává ukládáním opatření k odstranění zjištěných nedostatků a kontroly jejich plnění.

Povinností ústředních orgánů požární ochrany je zabezpečovat ve výchovně vzdělávacím procesu výuku problematiky požární ochrany, který se realizuje v učebních osnovách a učebních plánech, které vydává ministerstvo školství po projednání s příslušnými ústředními orgány.

U organizací byla vytvořena funkce pracovníka speciálně určeného k plnění úkolů na úseku požární ochrany – technik požární ochrany, který bezprostředně zabezpečoval a plnil úkoly na úseku požární ochrany a měl být povinně ustanoven ve všech organizacích. Tito technici požární ochrany měli oprávnění nařídit provedení nutných opatření směřujících k odstranění bezprostředního nebezpečí vzniku požárů.

V zákoně se zvyrazňuje postavení ministerstva vnitra jako ústředního orgánu státní správy na úseku požární ochrany. Působnost ministerstva vnitra v odborné přípravě na úseku požární ochrany i při preventivně výchovné a propagační činnosti, je zaměřena na vydávání odborné literatury a popularizaci významu a úkolů požární ochrany v prostředcích masové informace a propagandy. Ministerstvo vnitra zabezpečuje a provádí výzkum a vývoj na úseku požární ochrany v některých speciálních oblastech.

Jednotky požární ochrany přebírají své rozdělení z dříve platné právní úpravy. Kritériem rozdělení jednotek požární ochrany na jednotlivé druhy je jejich složení z osob, které vykonávají tuto službu jako své povolání (útvary Sboru požární ochrany a závodní požární útvary), nebo dobrovolné (veřejné požární sbory, závodní požární sbory).

Za jednotky požární ochrany se nepovažují některé speciální záchranné složky, například báňské záchranné sbory zřizované v příslušných organizacích podle zvláštních předpisů, přestože tyto záchranné složky plní úkoly, které jsou tímto zákonem svěřeny jednotkám požární ochrany.

Zdolávání požárů vyžaduje potřebný stupeň organizace této činnosti. Za tím účelem se zákonem stanovují základní vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Velitelem zásahu se rozumí osoba, která řídí operativní činnost jednotek požární ochrany při zdolávání požárů. Zdolávání požárů vyžaduje v některých případech rychlé a účinné nasazení sil více jednotek požární ochrany, včetně potřebné požární techniky. Proto se zakotvuje oprávnění orgánů státní správy na úseku požární ochrany rozhodovat o soustředění a nasazení jednotek a prostředků požární ochrany, když je to potřebné pro zdolávání mimořádně závažných požárů.

Plnění úkolů na úseku požární ochrany vyžaduje, aby příslušné orgány a organizace úzce spolupracovaly s dobrovolnými společenskými organizacemi – Svazem požární ochrany ČSSR. Zákon o požární ochraně vymezuje základní úkoly jednotek požární ochrany. Další úkoly těchto jednotek upravuje prováděcí předpis – vyhláška MV.

Vyhláška č. 37/1986 Sb. (25)

Ze dne 30. 5. 1986, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. Navazuje, upřesňuje a konkretizuje povinnosti stanovené v tomto zákoně. Ve vyhlášce došlo k diferencovanému stanovení povinností pracovníků pověřených péčí o požární ochranu. Nově se zavádí odborná způsobilost techniků požární ochrany a specialistů požární ochrany. Podle § 6 hlavní technik požární ochrany:

- řídí po odborné stránce zabezpečování požární ochrany
- kontroluje dodržování předpisů o požární ochraně v podřízených organizacích
- podílí se na školení a odborné přípravě pracovníků o požární ochraně
- vede příslušnou dokumentaci požární ochrany

- plní další úkoly, které mu vyplývají z předpisů o požární ochraně.

Preventista požární ochrany provádí preventivní požární prohlídky, zapisuje údaje o provedení preventivní požární prohlídky do požární knihy (požární knihy preventivního úseku), vyjadřuje se k opatřením, která se týkají zabezpečování požární ochrany v preventivním úseku (§ 12).

Povinnosti organizací při vybavování věcnými prostředky požární ochrany a zabezpečování jejich akceschopnosti jsou uvedeny v § 26, organizace jsou povinny se zřetelem na požární nebezpečí jednotlivých objektů, prostorů a technologií obstarávat, instalovat a udržovat v řádném stavu požární signalizaci, hasicí přístroje a jiné věcné prostředky požární ochrany.

K dalšímu zpřesnění dochází v povinnostech organizací při vybavování věcnými prostředky požární ochrany a při zabezpečování jejich akceschopnosti. V dokumentaci požární ochrany dochází k upřesnění stávající a zavádí se nové typy dokumentace.

Vyhláška upravuje povinnosti organizací při činnostech a v době zvýšeného nebezpečí vzniku požárů a při akcích, kterých se účastní větší počet osob. Je stanovena povinnost zajišťovat školení pracovníků požární ochrany, včetně ověřování jejich znalostí. Jsou stanoveny povinnosti občanů na úseku požární ochrany a k dalším změnám došlo u jednotek požární ochrany.

Novelizace zákona o požární ochraně zákonem České národní rady č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů, i druhá novela, provedená zákonem č. 40/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších orgánech a organizacích, přinesly jen dílčí změny. Podstatné změny přinesla novelizace provedená zákonem č. 203/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Reaguje na změnu společenských a ekonomických poměrů, které mají vliv i na zabezpečování požární ochrany. Omezuje

se počet státních podniků, zaniká řídicí působnost resortních ministerstev, zanikají nadřízené orgány, vytváří se nová kategorie fyzických osob podnikajících podle zvláštních předpisů, čímž je zásadním způsobem ovlivňován i úsek požární ochrany.

Byly zrušeny funkce techniků požární ochrany a specialistů požární ochrany a nahrazeny odborně způsobilou osobou, která se vyznačuje tím, že tyto činnosti může poskytovat i v rámci své podnikatelské činnosti.

Vyhláška č. 21/1996 Sb. (23)

Ze dne 11. 1. 1996, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR o PO. Jedná se o ustanovení, která jsou nutná pro činnost právnických osob, podnikajících fyzických osob a fyzických osob, bez nichž nelze zákon používat bez pochybnosti o správnosti vlastního postupu.

Novým způsobem rozlišení mezi jednotlivými povinnými subjekty je úroveň zvýšeného požárního nebezpečí u provozovaných činností nebo objektů. Vlastní reakce na tyto skutečnosti vycházejí z předpokladů, že rozsah zajištění požární bezpečnosti se řeší podle úrovně požárního nebezpečí.

V části týkající se jednotek požární ochrany klade vyhláška důraz na upřesnění jejich organizačních struktur, stanovení podmínek u požární techniky a věcných prostředků požární ochrany.

Zdůrazňuje potřebu odborné způsobilosti pro zastávání určité funkce u všech příslušníků HZS ČR a u velitelů, strojníků a techniků speciálních služeb ostatních jednotek požární ochrany, na jejichž bezchybné činnosti závisí život a zdraví řadových hasičů při zásahu.

Vyhláška č. 22/1996 Sb. (24)

Ze dne 11. 1. 1996, kterou se upravují podrobnosti o úkolech jednotek požární ochrany, stanoví se činnost osob zúčastněných na jejich plnění zásady organizace jednotek

požární ochrany a zásady velení při zásahu.

Zákon č. 237/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 28.6.2000. Povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob, ministerstev a jiných státních orgánů vychází ze členění provozovaných činností podle míry požárního nebezpečí. Provozované činnosti se člení do kategorií:

- bez zvýšeného požárního nebezpečí
- se zvýšeným požárním nebezpečím
- s vysokým požárním nebezpečím.

Správními úřady na úseku požární ochrany jsou ministerstvo vnitra a hasičský záchranný sbor kraje. Úkoly státní správy na úseku požární ochrany, které jsou stanovené na základě zákona o požární ochraně, plní v přenesené působnosti i orgány krajů a obcí.

Stanovuje základní úkoly jednotek požární ochrany. Mezi tyto úkoly jednotek patří provádění požárního zásahu podle příslušné dokumentace požární ochrany nebo při soustředění a nasazování sil a prostředků, provádění záchranných prací při mimořádných událostech a neprodlené podávání zpráv o svém výjezdu a zásahu územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru kraje. Jednotky požární ochrany spolupracují při zdolávání požárů s Policií České republiky a dalšími orgány podle zvláštních předpisů. Jednotky plní i úkoly na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatel.

Zákon č. 238/2000 Sb. (31)

Ze dne 28. 6. 2000, o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů. Jedná se o právní normu zavádějící pro příslušníky HZS ČR novou úpravu pracovněprávních vztahů formou služebního poměru. Úkoly HZS ČR budou vykonávat příslušníci ve služebním poměru a občanští pracovníci (administrativní a pomocné práce) v pracovním poměru. Jejich celkové početní stavy stanoví vláda.

Vyhláška č. 246/2001 Sb. (27)

Ze dne 29. 6. 2001, o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního

požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci). Tato vyhláška se podrobně zabývá požární prevencí požární ochrany řeší vymezení týkající se stanovení podmínek požární bezpečnosti, vybavenost právnických osob a podnikajících fyzických osob potřebnými věcnými prostředky požární ochrany, pravidelné provádění kontrol dodržování předpisů požární ochrany, způsob posuzování požárního nebezpečí, požární bezpečnost výrobků, školení a odbornou přípravu zaměstnanců a praktické chování v případě požáru nebo jiné mimořádné události, a obsah a vedení předepsané dokumentace požární ochrany. Vyhláška stanoví některé podmínky požární bezpečnosti fyzických osob.

Jde o právní předpis potřebný pro širokou veřejnost, jsou v něm rozpracovány zákonem stanovené povinnosti právnických osob, podnikajících fyzických osob i fyzických osob na úseku požární ochrany.

Vyhláška č. 247/2001 Sb. (28)

Ze dne 22. 6. 2001, o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany. Řeší pokrytí území jednotkami požární ochrany, organizaci a řízení v jednotkách, úkoly jednotek a činnost osob zúčastněných na jejich plnění, zásady velení při zásahu, jakož i podrobnosti o provádění odborné přípravy a získávání odborné způsobilosti.

Nářízení vlády č. 172/2001 Sb. (12)

Ze dne 18. 4. 2001, k provedení zákona o požární ochraně, v platném znění má šest částí. V první části jsou stanoveny druhy dokumentace požární ochrany krajů a obcí, jejich obsah a vedení. Dokumentaci požární ochrany kraje tvoří:

- koncepce požární ochrany kraje
- roční zpráva o stavu požární ochrany kraje
- požární poplachový plán kraje
- dokumentace k zabezpečení plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany
- dokumentace k zabezpečení zdrojů vody k hašení požárů

- dokumentace k zabezpečení požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požárů, v budovách zvláštního významu, při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob.

Dokumentace k zabezpečení plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany obsahuje seznam jednotek požární ochrany, které zabezpečují plošné pokrytí, jejich dislokaci a předurčení pro jednotlivá katastrální území obcí. V této dokumentaci je možno nalézt např. cílové početní stavy jednotek s územní působností, vybavení těchto jednotek věcnými prostředky požární ochrany a požární technikou a způsob, jakým příslušný kraj finančně zabezpečuje plošné pokrytí.

1. 3. Vývoj požárnosti v Čechách – České republice za stejné období

Vývoj požárnosti v Čechách – České republice za období platnosti jednotlivých zákonů o požární ochraně. Údaje jsem shromažďovala studiem jednotlivých dokumentů činnosti hasičských sborů ve státním archivu ČR a v Českém statistickém úřadu ČR.

Zpracováním dostupných dat jsem vytvořila tabulku, ve které jsem zaznamenala:

- rok
- počet obyvatel na území České republiky podle sčítání lidu (1857 – 2001)
- počet požárů podle dostupných statistik Českého hasičstva.

Vývoj požárnosti za určité období platnosti zákona jsem vypočítala z poměrů:

$$(Počet\ požárů / Počet\ obyvatel) \times 1000 = počet\ požárů\ na\ 1\ 000\ obyvatel.$$

Údaje o počtech obyvatelstva a počtech požárů jsou do roku 1918 uváděny za Čechy, Moravu a Rakouské Slezsko. Po tomto roce je uváděna již Česká republika.

1.3.1. Období 1876 – 1941

Přímým následkem vyspělosti českého hasičstva je jeho spořádaná a systematická činnost. Všestranný rozvoj hasičstva vedl výbor Zemské ústřední hasičské jednoty Království českého k rozhodnutí pro vznik statistiky českého hasičstva. V roce 1901 proběhl první sjezd hasičských sborů v Království českém, kde bylo uvedeno rozdělení jednotek hasičů a počet požárů, při kterých jednotlivé sbory působily (České hasičské sbory v Království českém, Adolf L. Seidl, stav dne 31. 12. 1901).

Rok	Počet obyvatel	Počet požárů
1880	8 222 032	-
1890	8 665 559	-
1901	9 372 214	6 749
1910	10 078 637	-
1921	10 009 585	-
1930	10 674 386	-
průměr:	9 503 614	6 749

$$(6\,749 : 9\,503\,614) \times 1\,000 = 0,71 \text{ požárů na tisíc obyvatel}$$

V letech 1920-1939 - ve statistice hasičstva jsou uvedeny jen údaje, které se vztahují více k počtům hasičských jednot, hasičských žup, sborů a počtům jejich činných členů, ale všechny tyto údaje nejsou pro mou práci důležité, pro zajímavost je můžeme najít v příloze č.1. Počet požárů v tomto období jsem zjistit nedokázala.

V dobách protektorátu Čechy a Morava hasičské sbory zasahovaly při hašení požárů, ale žádnou statistiku jsem nenašla. Jsou uvedeny pouze počty hasičských sborů a záchranných stanic. Pro zajímavost jsou uvedeny v příloze č. 1.

1.3.2. Období 1942 – 1949

Změna politických, ekonomických a sociálních poměrů po osvobození Československa v roce 1945 se v hasičstvu projevila tím, že vedení hasičstva má propracovanější statistiku hasičských sborů. Můžeme vidět počet hasičských sborů, počty škod způsobených požáry a vlastní počet požárů. Sčítání lidí v tomto období neproběhlo, takže údaje jsem vzala jen odhadem a to součtem sčítání v letech 1930 a 1950 děleno 2, což činí 8 896 133 obyvatel.

Rok	Počet obyvatel	Počet požárů
1946	-	4 708
1947	-	6 363
1948	-	7 498
průměr:	8 896 133	6 189

$$(6\ 189 : 8\ 896\ 133) \times 1\ 000 = 0,69 \text{ požárů na tisíc obyvatel}$$

1.3.3. Období 1950 – 1953

Zpráva výboru ústavněprávního k vládnímu návrhu zákona o státním požárním dozoru a požární ochraně, poslanec Františka Svobody: „V roce 1952 zaznamenáváme více než 8.000 požárů (NS RŠS 1948–1954, 75, schůze, část 6/9 pátek 24. 4. 1953). Podle statistiky o příčinách vzniku požárů každý devátý požár vzniká neopatrností občanů. Velký počet požárů byl zaviněn dětmi do 6 let, které byly ponechávány bez dozoru dospělých.

Značná část požárů vzniká lajdáctvím a nedodržováním základních protipožárních opatření. V neposlední řadě je to také třídní nepřítel a jeho agenti, pro něž je zhářství jedním z prostředků záškodnické činnosti, aby brzdili a poškozovali budování socialismu.“

Rok	Počet obyvatel	Počet požárů
1950	8 896 102	-
1952	-	8 000
Průměr:	8 896 102	8 000

(8 000: 8 896 102) x = 0,89 požárů na tisíc obyvatel

1.3.4. Období 1954 – 1957

Od roku 1955 už nebyl řádný problém se získáváním počtů požárů a příčinách jejich vzniku a počtech členů hasičských sborů. Statistické údaje jsou vedeny pečlivě a spořádaně. Sčítání lidí v tomto období neproběhlo, takže údaje jsem vzala jen odhadem a to součtem sčítání v letech 1950 a 1961 děleno 2, což činí 9 233 817 obyvatel.

Rok	Počet obyvatel	Počet požárů
1955		5 999
1956		5 740
1957		5 071
průměr:	9 233 817	5 603

(5 603: 9 233 817) x 1 000 = 0,61 požárů na tisíc obyvatel

1.3.5. Období 1958 – 1985

Rok	Počet obyvatel	Počet požárů
1958		4 428
1959		6 253
1960		5 246
1961	9 571 531	6 444
1962		6 510
1963		6 236
1964		6 631
1965		6 776
1966		8 024
1967		7 656
1968		8 236
1969		6 515
1970	9 807 697	7 461
1971		9 406
1972		8 888
1973		8 074
1974		5 704
1975		5 785
1976		6 528
1977		4 982
1978		5 215
1979		5 222
1980	10 291 927	5 222
1981		5 172

1982		5 071
1983		7 454
1984		6 551
1985		6 809
průměr:	9 890 385	6 518

$$(6\,518 : 9\,890\,385) \times 1\,000 = 0,65 \text{ požárů na tisíc obyvatel}$$

1.3.6. Období 1986 – 2007

Od doby platnosti zákona č. 133/1985, o požární ochraně, ministerstvo vnitra vydává statistické ročenky hasičských sborů ČR, které jsou rozděleny do 4 částí, a to:

- činnost jednotek požární ochrany
- požáry
- prevence
- náklady na požární ochranu.

Můžeme je najít na internetových stránkách ministerstva vnitra.

Rok	Počet obyvatel	Počet požárů
1986		7 324
1987		6 990
1988		7 056
1989		7 411

1990		10 814
1991	10 302 215	13 868
1992		22 210
1993		19 822
1994		21 366
1995		18 565
1996		21 539
1997		21 540
1998		24 041
1999		20 857
2000		20 919
2001	10 230 060	16 421
2002		18 295
2003		28 156
2004		20 550
2005		19 484
2006		19 665
2007		22 419
Průměr:	10 266 137	18 014

(18 014: 10 266 137) x 1 000 = 1,75 požárů na tisíc obyvatel

1. 4. Porovnání vlivu právní úpravy na vývoj počtu požárů

Hasičské heslo zní: „Bližnímu k ochraně, vlasti k obraně“. Při procházení jednotlivých let činnosti hasičských jednotek, si uvědomme počátky hasičských sborů, které začínaly téměř z ničeho, a porovnáme-li jejich stav nynější, můžeme vidět velký rozdíl. Dnešní generace si neuvědomuje, kolik stálo práce a sebeobětování, aby hasičské sbory, které už jednou byly založeny, se rozrůstaly a sílily i v dalších letech.

Období let 1876–1941. Hlavní činností hasičského sboru byla nejučinnější likvidace požárů, i když s tehdejšími používanými hasebními prostředky a technikou byla úspěchem lokalizace požárů a zabránění jeho dalšího šíření. Dne 15. 3. 1939 dochází k obsazení Čech a Moravy německou armádou a následnému zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Hasičské sbory byly ve svých činnostech omezeny, i když můžeme konstatovat, že požární ochrana byla i nadále rozvíjena a udržována pravidelným výcvikem a připraveností techniky.

Období 1942 – 1949. Legislativními úpravami v poválečné době procházely postupně všechny oblasti působení požární ochrany. Velký důraz je kladen na ochranu před požáry za velké součinnosti obyvatelstva.

Léta 50. S postupující socialistickou výstavbou naší země vystupuje do popředí úkol střežit a chránit všechno to bohatství, vytvořené úsilím pracujícího lidu, před všemi škodami a ztrátami. Zorganizovat požární ochranu na nejširší masové základně, vychovávat občany k opatrnosti, bdělosti a ostražitosti, aby bylo zabráněno škodám a znemožněna v zárodku „škůdcovská“ činnost třídních nepřátel, vybudovat širokou a hustou síť domovních a závodních požárních hlídek a upevnit organizaci požární ochrany zřízením státního požárního dozoru. Zákon č. 62 z r. 1950, o ochraně před živelními pohromami, již nestačí. Neumožňoval v plném rozsahu všeobecné operativní řízení požární ochrany a stálý dohled na ni ve formě státního požárního dozoru.

Praktické zdolávání požárů v obcích i závodech příslušelo požárním sborům z povolání, požárním sborům dobrovolným. Ke zvýšení akceschopnosti, pohotovosti

a technické odbornosti jednotek požární ochrany jevila se potřeba vytvořit ještě speciální kategorii sborů z povolání - požární útvary - organisované a vedené obdobně podle zásad platných pro vojenské útvary a určené pro ochranu některých měst a důležitých závodů. Úprava státního požárního dozoru a požární ochrany, vycházející z těchto potřeb, přihlížela k předpisům o sovětské požární ochraně a k sovětským zkušenostem v tomto oboru. Každý občan naší republiky je povinen si počínat tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru a přispíval podle svých sil k řádnému plnění úkolů v požární ochraně. Z přehledu je jasné, že osobní odpovědnost v otázkách protipožární ochrany je mnohými občany chápána příliš jednostranně a projevuje se intenzivněji, když požár vznikne, nebo když požár samotný způsobí.

Tato organizace požární ochrany již neodpovídá skutečným potřebám a podmínkám společenského vývoje v ČSR a je v rozporu se zásadou decentralizace, se zásadou zvýšení pravomoci a odpovědnosti národních výborů, i se zásadou úspornosti. V duchu této zásady se přistupuje k nové úpravě požární ochrany, která dosud spočívala na zákoně č. 35/1953 Sb.

Základem úspěšného provádění požární ochrany je vedle činnosti státních orgánů nezbytně nutná nejširší spolupráce občanů v oboru požární ochrany. Je třeba neochabující bdělosti a opatrnosti při práci, která je nejdůležitější náplní preventivní požární ochrany a nejúčinnější zbraní proti požárům. O jak velké ztráty tu jde, ukazuje statistika za deset let od roku 1945 do roku 1955. V tomto období došlo celkem k 70 899 požárům. Tato čísla dostatečně ukazovala na nutnost řádného vybudování a organizování ochrany před požáry a živelními pohromami tak, aby v nejširší míře byla zajišťována ochrana výsledků budovatelského úsilí pracujícího lidu. Znalost požární ochrany je důležitá v průmyslu.

Období 1958 – 1985. Navrhovaný zákon o požární ochraně se stane dalším prostředkem k upevnění požární ochrany a umožní ještě více rozvinout požární ochranu do všech míst, obcí i závodů, neboť jeho zásady jsou správné a dávají k tomu všechny

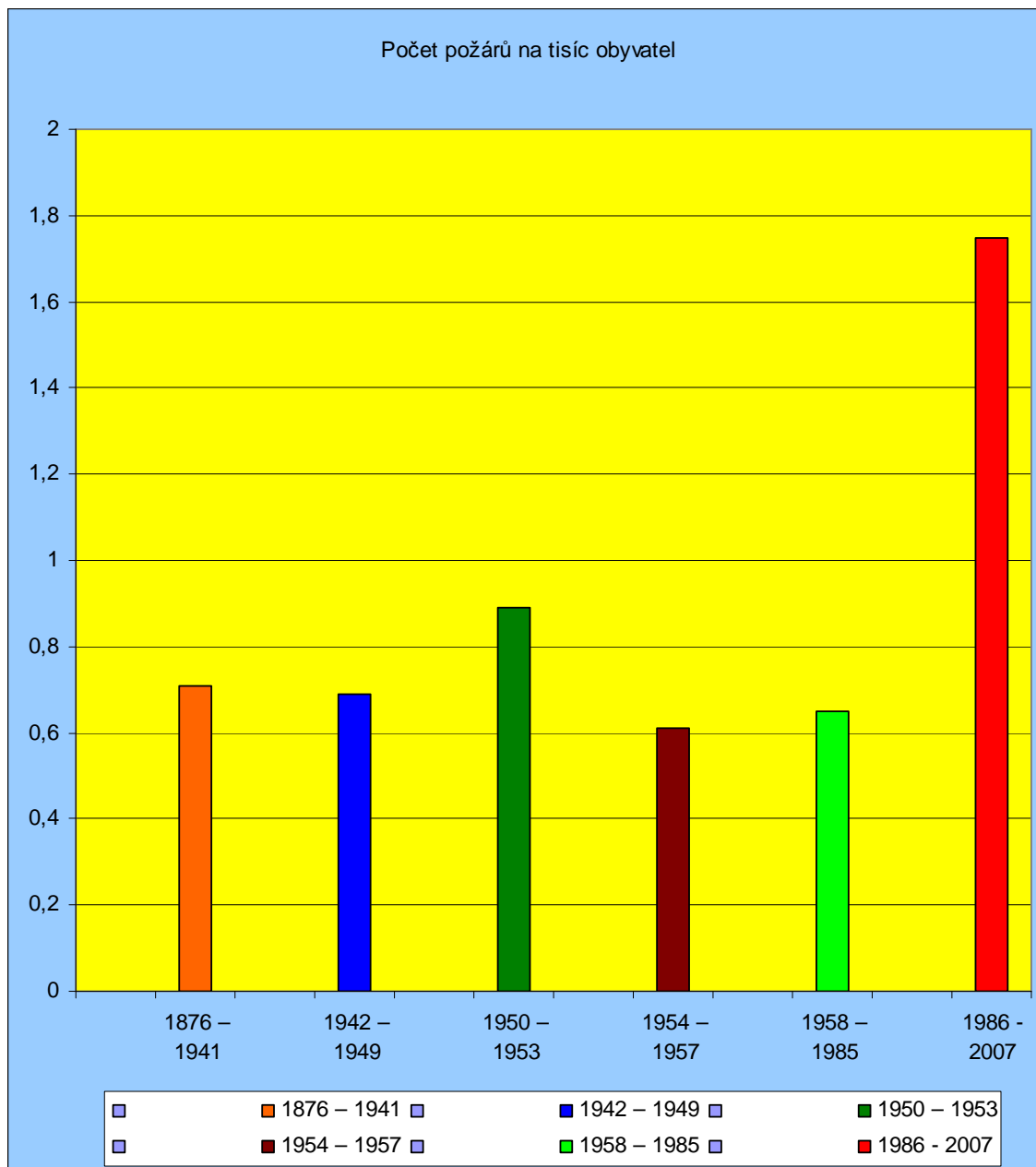
předpoklady. Dokladem toho je zvyšující se účast občanů na preventivní činnosti v požární ochraně a stále se rozšiřující řady dobrovolných požárníků, jejich zapojování do všech budovatelských úkolů.

Období 1986 – 2007. Rozvoj průmyslové a zemědělské výroby, zavádění automatizace, vznik nových technologií a používání nových materiálů, moderní výšková výstavba, vyžadují odpovídající účinná opatření v oblasti předcházení i likvidace požárů. Požární ochrana se tak stává vysoce náročnou technickou profesí. To znamená neustálý růst požadavků na profesionální i dobrovolné požárníky a v neposlední řadě i na občany při spolehlivém zabezpečování požární ochrany. Ztráty na lidských životech, značné škody na zdraví našich spoluobčanů a trvale vysoké hmotné škody způsobené požáry dostatečně odůvodňují potřebu neustále zkvalitňovat požární ochranu. Bylo zapotřebí nově upravit požární ochranu tak, aby právní úprava odpovídala dosaženému stupni rozvoje naší společnosti. V roce 1985 přichází nový zákon o požární ochraně. Pravidelné informace o požárnosti nacházíme ve statistických ročenkách, které vypracovává Ministerstvo vnitra České socialistické republiky. Čísla a tabulky však nemohou zachytit všechnu tu hrůzu a spoušť, se kterou se setkávají požárníci cestou k požáru a při vlastním zásahu. Když se v neradostné praxi přesvědčujeme, co všechno může způsobit lidská nedbalost, nezodpovědnost nebo neschopnost dodržovat základní bezpečnostní pravidla.

Zvládnutí náročných úkolů v ochraně života a zdraví občanů a majetku v socialistickém i osobním vlastnictví před požáry vyžaduje zkvalitnění organizace a řízení požární ochrany, přesné vymezení povinností všech, jichž se ochrana před požáry dotýká. Víme, že účinné prevence dosáhneme především pravidelným a důsledným prováděním kontrolní činnosti. Jsou to ale především národní výbory, které v ochraně před požáry budou sehrávat rozhodující úlohu. Hlavní důraz v požární ochraně se klade na konkrétní zabezpečování úkolů přímo v organizacích, u občanů a v místech se zvýšeným požárním nebezpečím. Významnou úlohu budou národní výbory plnit při organizování součinnosti s dobrovolnými požárníky, při rozvíjení aktivity pracujících v preventivní činnosti.

Porovnání vlivu právní úpravy na vývoj počtu požárů

	období	Počet obyvatel, léta sčítání lidí	Počet požárů, roky	Průměr obyvatelů	Průměr požárů	Počet požárů na tisíc obyvatel
1	1876 – 1941	1880, 1890, 1901, 1910, 1921, 1930	1901	9 503 614	6 749	0,71
2	1942 – 1949	Průměr za léta 1930 a 1950	1946, 1947, 1948	8 896 133	6 189	0,69
3	1950 – 1953	1950	1952	8 896 102	8 000	0,89
4	1954 – 1957	Průměr za léta 1950 a 1961	1955, 1956, 1957	9 233 817	5 603	0,61
5	1958 – 1985	1961, 1970, 1980	1958 – 1985	9 890 385	6 518	0,65
6	1986 – 2007	1991, 2001	1986 - 2007	10 266 137	18 014	1,75

Porovnání vlivu právní úpravy na vývoj počtu požárů

2. Cíl práce

Cílem této práce je zmapování základních právních úprav požární ochrany – ochrany před požáry od dob Rakouska-Uherska do současné doby a rozčleněním právní úpravy do oblasti předcházení požárům a jejich zdolávání. V praktické části své práce zjistím vývoj požárnosti v Čechách – České republice za stejné období a porovnáím vliv právní úpravy na vývoj počtu požárů.

Zmapování základních právních norem platných pro oblast požární ochrany z hlediska historického i v návaznosti na výkon státní správy.

Závěry práce budou využity při připravované novele právních předpisů s tím, že na základě získaných poznatků bude stanovena úroveň povinností právníckým a podnikajícím fyzickým osobám.

3. Hypotéza

Snížením povinností na úseku požární ochrany vyplývajících právním subjektům a fyzickým osobám z právních předpisů se zvýšil počet požárů.

4. Metodika

Nejprve jsem se zabývala studiem odborné literatury, což v mém případě jsou zákony, vyhlášky a vládní nařízení, které byly používány hasiči od dob Rakouska-Uherska do dnešních dnů. Poté jsem se zaměřila na shromažďování statistických údajů z počtu požárů v jednotlivých letech působnosti. Na základě údajů z právních předpisů, vývoje požárnosti a demografického vývoje porovnáím platnou právní úpravu s počty požárů s přepočtem na tisíc obyvatel. Porovnáním těchto údajů bude zjištěn vliv právní úpravy na počty požárů.

Data získaná z Pražského statistického úřadu byla zpracována, a zároveň jsem je zapsala do tabulek a vytvořila jsem pro názornost graf.

Mezi mé zdroje dat patřily:

- zákony, vyhlášky a vládní nařízení k požární ochraně, od roku 1876 do 2007
- statistické ročenky o činnosti požární ochrany
- statistický lexikon obcí České republiky 2005
- odborné časopisy.

5. Výsledky

Zmapováním základních právních úprav požární ochrany – ochrany před požáry od dob Rakouska-Uherska do současné doby a následným rozčlením právní úpravy do oblastí předcházení požárům a jejich zdolávání jsem dospěla k výsledku, že právní úprava až na zákon č. 133 / 1985 Sb. přímo neřeší prevenci požárů a ponechala tuto činnost na podzákonných předpisech, vládních nařízeních, vyhláškách apod. Z toho důvodu je problematičtější přímo posoudit úroveň, obsah i rozsah stanovených povinností pro občany i organizace v oblasti předcházení požárům.

Vývoj počtu požárů je podstatnou měrou ovlivněn vývojem společnosti a jedním z pohledů může být i používání stavebních technologií. Závěrem 19. a počátkem 20. století ještě doznívaly staré, až starověké stavební materiály (doškové a šindelové střechy) a toto se projevovalo i v počtech požárů.

V dalším období zhruba do 50. let minulého století se využívaly tak zvané klasické stavební postupy, kdy základními stavebními materiály byly kameny, cihly, eternit a nebyly používány plasty a jiné lehce hořlavé látky, což se také odrazilo na počtech požárů.

V poslední čtvrtině minulého století a v tomto století nabyly při výstavbě podstatného významu různé plastické hmoty, montážní pěny, umělohmotné podlahové krytiny a mnoho dalších výrobků, které ve spojitosti s nedostatečným požárním zabezpečením přispívaly ke zvýšení počtů požárů. V této souvislosti je nutno zmínit i ústup od zmíněných tradičních materiálů, které byly převážně nehořlavé.

Z porovnání počtů požárů na tisíc obyvatel v jednotlivých obdobích platnosti právních předpisů je patrné, že tento údaj se pohybuje v rozmezí 0,59 – 1,8 požáru na tisíc obyvatel. Vezmeme-li v úvahu, že v posledním zákonném předpise jsou povinnosti uvedeny nejpřesněji a poměrně obsáhle, a to i s přihlédnutím k míře požárního rizika, je počet požárů nejvyšší. Zcela nepochybně má na vývoj počtů požárů svůj podíl i rozvoj společnosti a využívání výrobků se zvýšeným požárním nebezpečím. V mnoha případech tomuto trendu nepřizpůsobili zodpovědnost a povinnost orgánů, organizací i občanů.

Zcela na závěr lze uvést, že se nepotvrdila hypotéza, že počty požárů jsou odrazem úrovně a specifikace povinností právníckým, podnikajícím fyzickým osobám a fyzickým osobám v zákonných předpisech. Počet požárů v přepočtu na tisíc obyvatel od dob Rakouska-Uherska do současné doby vyrostl téměř dvojnásobně. Nepochybně má na vývoj počtů požárů svůj podíl i rozvoj společnosti a využívání požárně nebezpečných látek. K udržení přijatelného vývoje požárnosti, bez katastrofálních požárů, je nutno i v novém (novelizovaném) zákoně o požární ochraně přesně nastavit povinnosti pro všechny subjekty, fyzické osoby, nevyjímaje. S tím musí být vyváženy i skutkové podstaty správních deliktů a přestupků na úseku požární ochrany a výše pokut, aby se nikomu nevyplatilo nerespektovat český právní řád.

6. Diskuse

Ochrana před ohněm – požáry je na území Čech právně řešena již od roku 1876. Od té doby jsou též ukládány úkoly občanům (fyzickým osobám), organizacím (právníckým osobám) i obcím a to v oblasti předcházení požárům i vytváření podmínek pro jejich zdolávání i jejich vlastní hašení. V prvopočátku byly úkoly a povinnosti pouze jednoduché a zaměřovaly se na základní zdroj požárů a to komíny a topeniště. Tyto bývaly téměř v každém domě, ale přesto byly živnosti, které používaly oheň k výrobní činnosti (velké ohně), bylo u nich zvýšené nebezpečí vzniku požáru. Přes výrazné změny ve způsobu vytápění, zlepšení technických parametrů topidel i komínů, zůstala v právních

předpisech péče o topidla a komíny, zejména jejich kontrola a čištění, až do současné doby. S postupujícím rozvojem výroby se používaly složitější výrobní postupy, na které právní předpisy – zákony a vládní nařízení reagovaly.

Obdobná situace byla i v oblasti postihů za porušování povinností vyplývajících ze zákonů. Již zákon č. 45 z r. 1876 předpokládal možnost udělování postihů obcemi a okresními výbory.

Právní předpisy v dobách minulých, až do přijetí zákona č. 133/1985 Sb., nestanovovaly, až na výjimky, přímo povinnosti v oblasti předcházení požárům, ale ponechávaly tuto oblast na podzákoných předpisech, vládních nařízeních, vyhláškách apod. Z toho důvodu je problematičtější přímo posoudit úroveň, obsah i rozsah stanovených povinností pro občany i organizace v oblasti předcházení požárům.

Oblast zajištění likvidace požárů, je na rozdíl od prevence, pravidelně součástí zákonných předpisů, vč. vládního nařízení z r. 1942. Jsou v nich uváděny druhy hasičských jednotek, jejich zřizovatelé, způsob úhrady nákladů na ně a v neposlední řadě i způsob financování prostředků požární ochrany a jejich obstarávání. V předpisech jsou uvedeny i zásady pro jejich zřizování s ohledem na počet obyvatel (počet domů) v obcích. Tato oblast je nepochybně ve všech základních právních předpisech lépe zpracována.

Porovnávání jednotlivých právních předpisů a posuzování úrovně stanovených povinností není většinou předmětem zájmu odborníků, neboť je to práce zdlouhavá a i odborně náročná. Tímto si lze vysvětlit, že takovéto shrnutí a porovnávání uložených povinností v čase i obsahu (prevence – represe) není v odborných dílech prováděno.

Druhou, nezbytnou oblastí, byly počty požárů v českých zemích, na Moravě i v Rakouském Slezsku – v České republice. Při bádání v Pražském státním archivu jsem se dostala k prvnímu údaji, od roku 1876, až v roce 1901. Tento údaj byl jediný pro celou dobu platnosti a účinnosti zákona č. 45, tj. až do roku 1941. Tímto se další uváděné údaje, vztahující se k tomuto období, stávají statisticky neprůkaznými. Je škoda, že se nedochovaly, byly-li zjišťovány, příp. zda jsou tyto údaje, alespoň z dob Rakouska-Uherska, pouze ve vídeňském archivu. Mně se, přes veškeré úsilí, nepodařilo další údaje

získat. Co se týká sčítání lidí tak údaje byly zjištěny ze statistického lexikonu, které vydalo Ottovo Nakladatelství, a to v letech 1880, 1890, 1901, 1910, 1921, 1930, průměrný počet obyvatel činil 9 503 614, z toho vypočítáme, že počet požárů na tisíc obyvatel je 0,71, ale nesmíme zapomenout, že toto číslo je doloženo jen jedním jediným údajem a to z roku 1901.

V období od roku 1942 do roku 1949, jsem zjistila tři údaje o počtech požárů, a to z r. 1946, 1947, 1948 průměr požárů za toto období je 6 189. Sčítání lidí v tomto období neproběhlo, takže údaje jsem vzala jen odhadem a to součtem sčítání v letech 1930 a 1950 děleno 2, což činí 8 896 133 obyvatel. Z toho vyplývá, že počet požárů na tisíc obyvatel je 0,69.

V třetím období od roku 1950 do 1953, byl zjištěn údaj z roku 1952 a to 8 000 požárů. V roce 1950 proběhlo v České republice sčítání lidí a počet byl 8 896 102. Z výpočtů vyplývá, že počet požárů na tisíc obyvatel je 0,89.

Ve čtvrtém období v letech 1954 – 1957 jsem zjistila počet požárů téměř za všechny roky, průměr činil 5 603. Sčítání lidí v tomto období neproběhlo, takže údaje jsem vzala jen odhadem a to součtem sčítání v letech 1950 a 1961 děleno 2, což činí 9 233 817 obyvatel. Takže počet požárů na tisíc obyvatel dělá 0,61.

V dalším období, a to od roku 1958 do roku 1985, se již situace zlepšila a statistické ročenky jsem dohledala. Od roku 1955 je řada ročních údajů nepřetržitá, průměrný počet požárů je 6 518. Údaje o počtech obyvatel v tomto období také jsou úplné, proběhlo sčítání lidí a to v letech 1961, 1970, 1980, průměr je 9 890 385 obyvatel. Počet požárů na tisíc obyvatel je 0,65.

V šestém, posledním období, které trvá od roku 1986 do dnešních dnů jsou údaje o počtech požárů úplné a jejich průměr činí 18 014, počet obyvatel je dán výsledkem sčítání obyvatel v letech 1991 a 2001, průměr je 10 266 137 obyvatel, z toho vyplývá, že počet požárů na tisíc obyvatel je 1,75.

Údaje o počtech obyvatelstva jsou v minulém století téměř kompletní z každého sčítání prováděného každých 10 let. Údaje z 19. století (po r. 1876) se podařilo získat z let

1880 a 1890 za Čechy, Moravu i Rakouské Slezsko.

Z výsledků své práce vím, že počet požárů v posledním 6. období, od roku 1986 do roku 2007, vzrostl téměř dvojnásobně. Počet požárů je dle mého názoru ovlivněn způsobem našeho života. K moderním technologiím se nechováme jako k vlastnímu majetku a mnohdy je neumíme ani používat. To pravděpodobně vyplývá i z toho, že historicky člověk v některých obdobích nevlastnil žádný majetek a pracoval na poli nebo v továrně a proto si majetku - hodnot neváží. Německá okupace značně poznamenala jedince, jeho svobodná vůle byla velice omezena, pracoval pouze pro potřeby říše. Při nástupu a v průběhu socialismu zase nevlastnil žádný majetek "vše bylo všech". V posledních téměř 20 letech po nastolení demokracie začíná občan vlastnit majetek, který mu říká "pane", ale neumí jej účinně chránit, zacházet s ním, předvídat následky nesprávného použití přístrojů a nástrojů nebo nedodržování bezpečnosti práce v širším slova smyslu. Nemusí znát správnou techniku hašení požárů, stačí když bude požárům předcházet - preventivní opatření.

Účinné prevence bude dosaženo především pravidelnou a důslednou kontrolní činností a to vnitřní kontrolou i kontrolou v rámci výkonu státního požárního dozoru.

7. Závěr

Ke splnění cílů této práce byly vzaty v úvahu hlavní právní předpisy (celkem 6 předpisů) v období jejich účinnosti, dostupné údaje o počtech požárů ze statistických ročenek, i když tyto údaje byly kusé, jak je uvedeno v předcházející kapitole. Dalším podkladem byly výsledky sčítání obyvatelstva pro Českou republiku (Čechy, Moravu a Rakouské Slezsko), jejichž údaje byly přerušeny v období 2. světové války a po ní.

Je nepochybné, a vyplývá to i ze všech statistických podkladů, že v průběhu celého dlouhého období – 131 let, kdy je ochrana před ohněm - požáry právně upravena, docházelo k vývoji celé společnosti, zejména rozvoji průmyslu, zemědělství, lesnictví, ale i ke změně běžného života, bydlení, apod. Všechny tyto aspekty měly a mají vliv na počty požárů. Je možné zmínit na jedné straně vývoj výrobních technologií přinášející používání nebezpečnějších hořlavějších materiálů (plasty), a na druhé straně používání mechanizace – spalovacích motorů v zemědělství a lesnictví. Všeobecný je ústup od používání otevřeného ohně, nebo vůbec ohně, při přípravě pokrmů pro lidi i zvířata, vytápění obydlí, domácí práce apod. Tyto oba trendy jsou na první pohled protichůdné, ale oba mají svůj podíl na vývoji požárnosti. V této souvislosti nelze neuvést, že již dlouhou dobu, nejvíce požárů vzniká v bytech a přichází při nich o život i nejvíce osob. Z údajů v předcházejících kapitolách vyplývá, že zejména oblast předcházení požárům nebyla v právních předpisech příliš řešena, pouze snad s výjimkou péče o topidla a komíny.

Závěry práce budou využity při připravované novele právních předpisů s tím, že na základě získaných poznatků bude stanovena úroveň povinností právníkům a podnikajícím fyzickým osobám. Jako málo účinná se ukazuje dosavadní výše sankcí za porušení povinnosti vyplývajících z právních předpisů.

8. Seznam použité literatury

Publikace:

1. Hanuška, Z. aj. Komentovaný zákon o požární ochraně a předpisy související. III. 1. vyd. Praha: Codex, 1997. 156 s. ISBN 80-85963-26-4
2. Hanuška, Z. Novela vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany. Praha: MV – GŘ HZS ČR
3. Hanuška, Z. Organizace jednotek požární ochrany I. 1. vyd. Ostrava: Edice SPBI, 1998. 98s. ISBN 80-86111-26-1
4. Jendříšák, J., Svoboda, P. a kolektiv. Hasičské automobily v Čechách. I. díl. 1. vyd. Český Těšín: Fijepo, 2005. 129 s. ISBN 80-902705-4-9
5. Kabelka, O. Věcné prostředky požární ochrany. 1. vyd. Praha: Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu České republiky, 1990. 106 s. ISBN 80-85021-51X
6. Komárek L. Jednotky požární ochrany, jejich úloha v krizovém řízení, integrovaném záchranném systému a při krizových stavech. Diplomová práce. Praha, 2006/2007
7. Motyčková, K. Srovnání zabezpečení požární ochrany ve statutárních městech Brno a Ostrava: regionální a ekonomické souvislosti. Bakalářská práce. Brno, 2006
8. MV – GŘ HZS ČR. Koncepce požární prevence v České republice. 1. vyd. Praha: 2003. 75 s. ISBN 80-86640-09-4
9. Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně.
10. Nechutová, P. Z činnosti Sboru dobrovolných hasičů v Uhřicích. Diplomová práce. Brno, 2007
11. Rybová, M. Požární ochrana, ekonomika a řízení v ČR a EU. Diplomová práce. Brno, 2006
12. MV – GŘ HZS ČR. Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru České republiky. 1. vyd. Praha: 2003. 348 s.

ISBN 80–86640-10–8

13. Statistický lexikon obcí České republiky 2005: podle správního rozdělení k 1.1.2005 a výsledků sčítání lidu, domů a bytů k 1. březnu 2001 / zpracoval Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005. 1358 s. ISBN 80-7360-287-3
14. Szaszo Zoltán, Černý, J., Šubrt, V. Komentovaný zákon o požární ochraně a předpisy související. Část 1. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1995. 123 s. ISBN 8–85963-00–0
15. Szaszo Zoltán. Komentovaný zákon o požární ochraně a předpisy související. 2. část. 1. vyd. Praha: Codex, 1996. 179 s. ISBN 80–85963-15–9
16. Šubrt, V. Zákon o požární ochraně s komentářem: zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, jak vyplývá z úplného znění vyhlášeného pod č. 67/2001 Sb. 1. vyd. Praha: Rego, 2002 – 110 s. (Legislativa na úseku) ISBN 80–86648-03–6
17. Švancarová, J. Hospodaření hasičských záchranných sborů. Bakalářská práce. Praha, 2007
18. Vládní nařízení č. 135/1950 Sb., o organizaci ochrany před požáry a jinými živelními pohromami
19. Vládní nařízení č. 30/1942 Sb., o věcech požární ochrany
20. Vládní nařízení č. 95/1953 Sb., o organizaci státního požárního dozoru a požární ochrany
21. Vonásek, V. Statistické ročenky v letech 2001 – 2007 Česká republika. Praha: MV – GŘ HZS ČR
22. Vorel, M. Fotooddělení hasičského sboru Praha ve 20. a 30. letech 20. století. Bakalářská práce. Opava, 2006
23. Vyhláška č. 21/1996 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR o PO
24. Vyhláška č. 22/1996 Sb., kterou se upravují podrobnosti o úkolech jednotek požární ochrany

25. Vyhláška č. 37/1986 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady o požární ochraně
26. Vyhláška č.106/1959 Ú.l., o organizaci požární ochrany
27. Vyhláška MV č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)
28. Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů
29. Wallington, N. Hasičské automobily & historie hasičství: světová encyklopedie z anglického originálu... přeložil L. Mikulka. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005. 256 s. ISBN 80-7234-413-7
30. Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
31. Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
32. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
33. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
34. Zákon č. 35/1953 Sb., o státním požárním dozoru a požární ochraně
35. Zákon č. 45/1867, kterýmž se vydává řád policie v příčině ohně pro Království české
36. Zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelními pohromami
37. Zákon č.18/1958 Sb., o požární ochraně

Internetové odkazy:

- Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Platný <http://www.mvcr.cz>, Zář 18,2007.
- Dobrovolní hasiči, oficiální informační server Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska [online]. Platný <http://www.dh.cz>, Říjen 25,2007.

9. Klíčová slova

Klíčová slova:

- Hasiči
- Požární ochrana
- Jednotky požární ochrany
- Hasičský záchranný sbor
- Požár.

10. Přílohy

Příloha č. 1

Podle "České statistiky hasičských sborů v Království českém" ze dne 31. 12. 1901.

Rok	Zemských hasičských jednot	Hasičských žup	Hasičských sborů	Počet činných členu	Počet požárů celkem
1891	3	63	1388	57388	
1901	4	124	4068	91670	5749

Statistika Hasičstva sdruženého ve Svazu dobrovolného hasičstva Československého 1932 - 1939. (Pramen: Sdělení Svazu dobrovolného hasičstva čsl.)

Rok	Zemských hasičských jednot	Hasičských žup	Hasičských sborů	Počet činných členu	Počet požárů celkem
1929	4	151	3740	201924	
1930	4	151	3766	203568	
1931	4	151	3784	200522	
1932	4	151	3813	199939	
1933	4	223	7436	245372	
1934	4	222	7427	241571	
1935	4	222	7602	226783	
1936	4	224	7659	224676	

V dobách protektorátu Čechy a Morava hasičské sbory zasahovaly při hašení požárů, ale žádnou statistiku jsem nenašla. Jsou uvedeny pouze počty hasičských sborů a záchranných stanic.

Rok	Hasičských jednot	Hasičských žup	Hasičských sborů	Záchranné stanice	Počet požárů celkem
1939			7267	16181	
1940			7363	17345	
1941			7478	15793	
1942			7511	18340	

Příloha č. 2

Příprava k požárnímu útoku, negativ 13x18 cm, blíže nedatováno a neurčeno
Aranžovaná fotografie pro propagační účely, reminiscence na začátky hasičů. (22)

Příloha č. 3

Cvičení s hákovými žebříky, rok 1928, blíže neurčeno
Fotografie z negativů v dřevěné krabici označené popiskem „Velké negativy“. (22)

Příloha č. 4

Oživování křísicím přístrojem, negativ 9x9 cm, 9. 2. 1934
Záchrana osoby při čištění vlakové cisterny na nákladovém nádraží Strašnice. (22)

Příloha č. 5

HZS Praha

Foto Ro

Hasičský záchranný sbor České republiky (HZS ČR) uzavřel smlouvy s firmou THT Polička s.r.o. na dodávku 40 ks zbrusu nových cisternových automobilových stříkaček. (www.mvcr.cz.)

11. Zkratky

- HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky (HZS krajů, HZS hl. města Prahy, SOŠ a VOŠ Frýdek – Místek)
- HZS podniků – hasičské záchranné sbory podniků
- SDH obcí – sbory dobrovolných hasičů obcí
- SDH podniků – sbory dobrovolných hasičů podniků
- OkÚ - OPR - okresní úřad – okresní požární rada
- PČR – Policie České republiky